СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 268. | Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 17. падолиста 1922. | VOL. XXX. | No. 268. | Jersey City, N. J., Friday, November 17, 1922. | THREE CENTS

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

НОВЕ ТРЯСЕННЄ ЗЕМЛІ В ЧІЛЄ

САНТІЯГО, Чіле, 15. падолиста. — Власти чілійської провінції Кокімбо донесли нині про нове трясенне землі, яке злучилося яких 25 мінут після півночи сьогодня рано.

Хоч потрясення були дуже сильні, та вони не зробили великої шкоди, певно тому, що все знищене уже було знищене. Не було також ніяких жертв в людях, бо від коли землетрясенне повторилося, ціле населенне мається на осторожности та ночує під голим небом.

Чілійський уряд заклопотаний браком всяких донесень та не відповіданнєм на всякі телеграфічні бездротні запити від Східного Острова, що лежить на захід від побережа Чіле. Припускають навіть, що цілий остров пропав від землетрусу під филями океану, як се вже нераз трафлялося підчас трясень землі.

НЕБУВАЛІ ПОДРОБИЦІ КАТАСТРОФИ

Доперва тепер наспівають до газет подробиці страшної та небувалої катастрофи. Часописи повні справді рідкими подробицями.

Кореспондент часописи „Ель Меркуріо", приміром, подає, що коли він приїхав до Копіяпо в пятницю вечером, ціле східне небо було освітлене яскравим червоним світлом у виді величезного полуміння, який можна було оглядати з великої відлеглости. Підземні потрясення тревали цілу ніч аж до суботи рано та слідували так скоро одно по другім, що виглядали разом як один тяжкий підземний гук. Потрясення землі сильно налякали населенне; в однім дівочім конвенті дівчата так настрашилися западаючоїся підлоги другого поверху, що богато з них почало скакати через вікна, калічучися при тім тяжко. Всі шпиталі та вязниці в Копіяно повалені, але мешканці обох інституцій вийшли з них цілo. Власти увільнили зовсім вязників, що відсиджували короткі кари; зате богато тяжких злочинців виломилося з вязниць.

АМЕРИКА ПОСИЛАЄ ПОМІЧ ЖЕРТВМ ТРЯСЕННЯ ЗЕМЛІ

ВАШІНҐТОН, 15. падолиста. Президент Гардинґ приказав вислати сейчас до Чіле на ратунок жертвам війни американські воєнні кружляки Денвер та Клівленд.

Кораблі мають набрати ріжних припасів фльотних магазинів на Панамськім Каналі.

МЕКСИКО ДОМАГАЄТЬСЯ ОХОРОНИ СВОЇХ ГОРОЖАН

ВАШІНҐТОН, 15. паддолиста. — Мексиканський представник вніс до департаменту стейту ноту, в котрій домагається рішучо охорони для мескиканських горожан в американськім місточку Брекенридж, в стейті Тексасі, котрим Американці приказали виноситися сейчас з міста.

З місточка доносять про утечу з нього всіх Мексиканців та Муринів.

СУД ПРО ПИКЕТОВАННЄ

ВАШІНҐТОН, 15. падолиста. — Федеральний суддя переслухував нині десять айриських жінок, членок Американського Товариства для Визнання Айриської Републики, котрих недавно тому арештовано за пикетованне англійської амбасади.

Судовий урядник відкинув скаргу проти обжалованих. Він заявив, що федеральний закон заборонює лишень зневажуванне або викпиванне особи чужого представника або його урядників та слуг; такого злочину арештовані не допустилися, бо вони лишень ходили поперед амбасаду з таблицями, котрих написи жадали признання повної незалежности айриської републики та увільнення ріжних політичних вязнів.

НЮБЕРІ ЩЕ ВАГАЄТЬСЯ

ВАШІНҐТОН, 15. падолиста. — Сенатор Нюбері, котрий завдячує свій вибір на сенатора величезним сумам гроша, виданим своїми приятелями, а проти котрого в сенаті повстала наслідком виборів поважна більшість, рішена на його викиненне, ще не заявив, чи він покине становище сенатора добровільно, чи зажде аж на рішенне сенату.

ПРЕЗИДЕНТ СТАРАЄТЬСЯ ЗАПОБІГТИ СПЕЦІЯЛЬНІЙ СЕСІЇ КОНҐРЕСУ В 1922

ВАШІНҐТОН, 15. падолиста. — Президент Гардинґ має відбути завтра конференцію з ріжними провідниками обох палат конґресу, щоби дістати їх згоду на не скликуванне спеціяльної сесії конґресу в 1923. році, котра булаби дуже не на руку адміністрації з огляду на неприхильний для неї вислід послідних конґресових виборів.

СТРЕМЛІННЯ ДО ОРҐАНІЗОВАННЯ ТРЕТОЇ ПАРТІЇ

ВАШІНҐТОН, 15. падолиста. — Так званий Комітет Сорок Восьми уже пригодовив пляни зорґанізовання нової, „третої" партії та виробив уже пляни окликання її національної конференції.

Сей Комітет складається з ліберальних людий ріжних партій, невдоволених назадницькою їх політикою. Підчас послідних виборів Комітет не ставив своїх кандидатів, але брав участь у виборах критикуючи ріжних кандидатів.

Так звані поступові републиканці ще не оголосили свого пляну про дальші свої кроки в справі політичної орґанізації.

КОПАЛЬНЯ ГАДЮЧОЇ ОТРУЇ.

Бразилійські фабриканти ліків на вкушеннє гадюк перемінили звіринець в морськім парку Бронксі в справдішню копальню гадючої отруї. Від усіх гадюк, зібраних в звіринци у великім числі, забирають вони правильно отрую, хазяїн забирає молоко від коров або овець. Сеї отруї вживаєть на виріб „серум", ліку до застрикування під шкіру на випадок вкушення людини дуже їдовитою гадюкою.

Др. А Амараль. славний бразилійський вчений та знаток виробу такого ліку, стверджує дуже цікаві обяви у звірят, що заживали гадючу отрую. Як відомо, ся отруя. хоч дуже шкідлива, коли попаде в кров, не робить тілови великої шкоди попавши в здоровий, себто нігде не скалічений. жолудок (шлуок). Коли звірину вкусить їдовита гадюка, звірині затрискують зробленого з їди „серум", котрий, так сказатиб, починає в тілі боротьбу проти їди запущеної гадюкою. Поки звірина вилічиться зовсім від наслідків укушення, треба кілька таких застрикувань. Власне в сих звірят завважали, що вони по кількох застрикуваннях починають почуватися дуже добре, чого виразним знаком є товстіннє. Однак, рівночасно отруя ділає на них так само, як другі отруї ділають на здоровий орґанізм: тіло починає призвичаюватися до гадючої отруї, як приміром людина призвичаюється до алькоголю, лікотини в циґарах, кофеїни в каві. Коні, приміром. котрим запущено серум з гадючої їди, показували обяви сильного зденервовання, були просто дуже нещасливі. Коли їм не дано нового застрикнення їди, до котрої їх тіло вже привикло. Коні, що вже дуже привикли до їди, просто біcноватіли.

ГУМОРИСТ СКІНЧИВ САМОВБИЙСТВОМ

В місті Ню Йорку забився вистрілом з револьвера відомий американський гуморист Артур Крофорд.

Один Нюйорчанин, переходячи попри вільні площі в Бронксі, почув вистріл. Пішовши в напрямі вистрілу, він найшов тіло людине, лежаче в пустій які на вільній площи. Завізваний лікар ствердив смерть. В кишені плаща вбитого найдено лист до сина, в котрім поясняє йому, як отворити скринку в банку та як вибрати 8,000 долярів, зложених в щадничім банку в Канаді.

ЗА ТІЛЕСНОЮ КАРОЮ ДЛЯ РОДИЧІВ.

Лоренс Джейкобс, суддя з шікаґовського суду для малолітних, судячи один случай, де малолітний хлопчина втік з малолітною дівчиною, висказався за тілесною карою так для молодят, як і для їх родичів. Він заявив, що за молодечі вибрики винуваті звичайно родичі, які з глупої любови позваляють своїм дітям на більше, як вони повинні. На думку судді, требаби таким дітям дати публично в шкіру та примінити те саме лікарство і до родичів дітий.

БУГАЙ ВБИВ ЛЮДИНУ.

Коло місточка Миделтавн, в нюйорськім стейті, буґай напав на свого властителя та його толочити і бити рогами. Жінка нещасного, вчувши його крики, спустила з припони величезного пса. котрий кинувся на бугая та атакував бугая так довго, поки сусіди не надбігли з рушницями й не вбили бугая кількома вистрілами. Се однак не вратувало вже життя нещасні жертві нападу, фармер помер, ще заким фармері могли до нього приступити.

ЗОЛОТА ПОЗИЧКА В ПОЛЬЩІ І ЗМІНА ВАЛЮТИ.

Вводячи марку як грошеву одиницю, польський уряд прирік, що відношення марки до золота буде вирішене установчим соймом. Тимчасом цей сойм відійшов на вічний спочинок. а вартість марки досі не вирішена й ніколи вирішена не буде. Зате мається завести нову польську валюту, „польскі злоти". якого вартість прорівнюється 1/3100 кр. золота 900 проби. Підготовчим кроком до знесення марки, а заведення „злотого" є випуск 8%-ої державної золотої позички. Речинець платности пять років. Відсотки (8%) обіцюється сплачувати в американських долярах, чи швайцарських франках. або в польських марках по курсі, який означить польський міністер скарбу. Першу емісію цеї позички вже розписано з днем 26. жовтня ц. р. на суму 15 міліярдів польських марок. 15 міліонів золотих облігаціями по 10.000 марок і 10 золотих та по 50.000 марок і 50 золотих. При тім польський уряд мав на меті призвичаїти публику до нової валюти, щоби пізнійше оголосити марку або зовсім безвартісною, або заплатити, що „ласка панська" зволить, як то вже раз було з примусовою виміною австрійської корони, яка тоді мала ще вартість.

НАЙБОГАТШІ ЛЮДИ В СВІТІ.

Пару тижнів назад, Берлінська Ілюстрована Ґазета видрукувала фотоґрафію Генрі Форда і проголосила його найбогатшим чоловіком у світі, богатшим від Рокефелера. Се не доказаний факт, а противно може бути сензаційна проголоска; бо знана річ, що Генрі Форд є свого рода крикун. Дуже можливо, що пару королів американської індустрії, як Дупонт, Шваб, Ґері. котрі заробили кольосальні маєтки підчас війни, є ще богатші від Генрі Форда, а лише меньше про се говорять.

В цілім світі, підчас війни, виробились такі величезні нові маєтки, що нині годі сказати, хто є найбогатшим чоловіком у світі. В Анґлії дуже великі богачі є: ґрафи Бедфорд, до котрих належить пів Лондону; ґрафи Вестминстер, до котрих належать значні частини Анґлії й Шотляндії. родина Ратсцяйлд,; і пару нових воєнних наживників як великий корабельний промисловець Лорд Інчкейп. У Франції є старі міліонери як Генесі, Моніє, Сендон, і нові. котрих маєтки ще точно не знані. В Німеччині найбільший богач є Стіннес, а в Австрії є Кастіліон. В Чехії, величезні богачі є брати Печек, королі вугля й фінансів. Тепер зголошуються нові держави з великими богачами. Барон Шіґусаве, японський банкир і фінансіст, і одна пані, котра має торговлю цукру і рижу в Японії майже у своїх руках, мають мати нечувані маєтки. Індія хвалиться своїм Магарадшас. котрий має казковий маєток в клейнодах і дорогоцінностях.

РОЗРИВ ФРАНЦУСЬКИХ КОМУНІСТІВ З МОСКВОЮ.

Наради французької комуністичної партії недавно скінчили свою роботу. Велян Кутиріє відчитав внесеннє, щоб основати мировий суд в Москві. Товариш Томас заявив імени лівих, що стремління партії не позваляють приняти мировий суд.

Се в дійсности значить, що виплинув розлом не лише межи середними і лівими французької комуністичної партії, а фактично межи французькою комуністичною партією і московським „інтернаціоналом"!

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД.

В Попелях коло Борислава напало кількох бандитів на дім Міни Ґросман і поранивши тяжко господиню, ограбили 50.000 мп., багато дорогих річей. В звязку з тим арештовано Ґерляха і Павелка, як підозрілих в участи в нападі.

ПЕРШИЙ ЗВІТ ПРО ВИБОРИ В АНҐЛІЇ ЗАПОВІДАЄ УСПІХ КОНСЕРВАТИСТІВ

ЛОНДОН, 16. падолиста. — Вчерашні вибори до анґлійського парляменту відбулися спокійно в цілому королівстві. До голосовання приступило богато виборців, а між ними теж богато женщин.

Досі ще нема повного звіту з усіх виборчих округів. Відомий тільки звіт про вибір 279 послів на усіх 615 посольських мандатів.

Після політичних груп вибір представляється так:

Консерватисти	158
Соціялісти	66
Ліберали	25
Приклонники Лойда Джорджа	22
Інші	8
Разом	279

Сей вислід вказував би на успіх консерватистів, але щойно остаточний повний звіт покаже, чи консерватисти осягнули побіду настільки, аби мали більшість в новому анґлійському парляменті.

Лідери партій вибрані. Між ними є: Ендру Бонар Ло, Давид Лойд Джордж, Есквит і інші. Із женщин, як досі видно, вийшла тільки пані Есторі родом Американка.

АНҐЛІЯ ПРОТИ ТУРЕЦЬКИХ ДОМАГАНЬ

ЛОНДОН, 15. падолиста. — Британське міністерство закордонних справ вислало ноту до французького й італійського правительства, в якій каже, що воно не годиться на головні домагання турецьких націоналістів, які вони представили на близкосхідну мирову конференцію, що маєв ідбутися в Лозанні, у Швайцарії.

В ноті міністер Корзон каже, що Велика Британія стоїть при першій умові з аліянтами у справі Туреччини.

ТУРЕЦЬКИЙ МІНІСТЕР У ПРЕМІЄРА ПУАНКАРЕ

ПАРИЖ, 15. падолиста. — Турецький міністер закордонних справ і голова мирової делеґації до Лозанни, Ісмет паша, прибув сюди і буде нині пополудні на послуханню у французького премієра Пуанкаре.

ДЛЯ КОГО Є БОЛЬШЕВИЗМ?

ЛОНДОН, 15. падолиста. — Сюди приїхав з Москви британський капіталіст Ф. Г. Криппс, котрий був в московській столиці за бизнесом.

Йому большевицький „уряд" дав привілей будувати і направляти камениці в Москві. Камениці, які він направить, большевицький „уряд" віддає йому на 20 літ. Він наймає людям мешкання але тільки за рублі в золоті.

Тепер є в Москві, каже він, всего 160,000 мешкань на більше як $1\frac{1}{2}$ міліона мешканців, значить випадає по 10 осіб на одно пересічне мешканнє.

ЗАМІТКА. — Большевики обіцювали, що дадуть мешкання даром робучому народови, а дали чужинцям-капіталістам, котрий за золото віднаймає Москалям, які від большевицького так званого „уряду" мають паперові рублі.

ПАН ЛЕОН ТРОЦЬКИЙ ПОВТОРЯЄ СВОЮ НАДІЮ НА СВІТОВУ РЕВОЛЮЦІЮ

МОСКВА, столиця Московщини, 15. падолиста. — Звісний большевицький комісар від війни, Леон Троцький, говорив сьогодня до лідерів „комінтерна" (так званого „комуністичного", а радше — комічного інтернаціоналу).

Він у свому „спічу" ще раз повторив, що надією большевиків є „світова революція".

„Нашим гаслом, пищав Леон Троцький, мусить бути таке: „Сидім скулені аж до часу, поки не вибухне світова революція. Ми (комісари) нічого не хочемо від своїх загряничних камратів, тільки, щоб дали нам ще пять літ часу, аби доказати, що соціялізм (що большевики мають спільного із соціялізмом?!?) може дати більші користи аніж капіталізм".

ГРЕЦЬКИЙ ҐЕНЕРАЛ НАЗИВАЄ ПОПЕРЕДНЄ ПРАВИТЕЛЬСТВО ГРЕЦІЇ ЗРАДНИЦЬКИМ

АТЕНИ, столиця Греції, 15. падолиста. — Від учера відбувається тут судова розправа проти членів бувшого міністерського кабінету за уступившого короля Константина ізза обжалування о зраду з приводу невдачі у війні з Турками в Малій Азії.

Перший свідок був ґенерал Популіс. Він заявив, що торік на воєнній раді він переконував тодішнє грецьке правительство, що Грекам годі буде перемогти Турків у Малій Азії, але тодішній премієр Ґунаріс вперся при своїй гадці війни в Малій Азії і його думка побідила.

Ґенерал Популіс назвав політику уступившого грецького правительства зрадницькою, а його діяльність злочинною.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 493 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

БЕЗСИЛЬНА ЛЮТЬ.

Польські ґазети своїми безмежними напастями на український уряд Галичини роблять нехотячи прислугу Українцям.

Вони показують передвсім, кого вони вважають своїм головним ворогом. Кілько разів в краю появляється на верха рух проти Польщі, кілько разів Польщі не вдасться осягнути диплььоматичною дорогою затверджения признаної большевиками границі, сейчас з польського уряду та з польських ґазет та від польських аґентів сиплються лайки, напасти, ллються помиї на галицький уряд. Хоч в той спосіб Польща показує, що вона добре того свідома, що без галицького уряду галицька боротьба булаби слабша, незорґанізована, необєднана, нерепрезентована поза краєм, безнадійна. Наклепи та лайки на галицький уряд в польських ґазетах се доказ ляцької безсильности досягнути своєю злочинною лапою осередок боротьби галицького населення, що зложився довкола галицького уряду у Відни.

Урядові та півурядові телеґрами ляцького уряду в Варшаві, виразно або мовчаливо звернені проти уряду Петрушевича, се заохота для польських ґазет для цькування проти-галицького уряду, се немовби команда для польських різунів на галицьких землях вести далі свою польонізаторську та рабівничу роботу, се ґарантія урядової охорони для всіх польських „кресових дзялачи"; се зазив для всіх польських аґентів поза границями краю в усій пропаґанді проти самостійности Галичини ставити головний натиск на уряд Петрушевича, його передусім поборювати, його чорнити, його підривати морально та матеріяльно.

Лайки польских ґазет в Америці проти галицького уряду є доказом, що вони добре розуміють команду з Варшави. Уїдання польських бесідників на вічах в Злучених Державах та Канаді вказують, що й сесі приглядаються найменчому киванню палцем ляцького уряду. Польські амбонники дають такий самий доказ. Польські жертводавці, що сипали тисячами на „оборону польскости" при недавних польських виборах, давали такий самий доказ.

Лекція, яку нам дають Поляки, ясна, зрозуміла, недвозначна. І свідомі Українці, що хочуть панування в Галичині свого народа, мусять дати Ляшні та їх аґентам таку саму ясну відповідь, як вона дає їм.

ЮВИЛЕЙНИЙ ДАР ДЛЯ БОГДАНА ЛЕПКОГО.

1.	Товариство Української Молодіжи, Ню Йорк, Н. Й.	$10.00
2.	Агафія Бундзяк, Ню Гейвен, Конн.	21.00
3.	о. Петро Понятишин, Нюарк, Н. Дж.	10.00
4.	Петро Шулган, Питсфілд, Месс.	2.00
5.	др. Лука Мишуга, Вашинґтон, Д. К.	5.00
6.	Андрій Борис, Вунсакет, Р. Ай.	1.00
7.	Михайло Скибінський, Вунсакет, Р. Ай.	1.00
8.	Михайло Чагарин, Вунсакет, Р. Ай.	1.00
9.	о. Йосиф Чаплинський, Перт Ембой, Н. Дж.	5.00
10.	Михайло Скасків, Вестборі, Н. Й.	1.00
11.	Володимир Лотоцький, Джерзи Ситі, Н. Дж.	5.00
12.	Омелян Ревюк, Джерзи Ситі, Н. Дж.	5.00
13.	Микола Дзюма, Ню Йорк, Н. Й.	1.00
14.	П. Дудик, Мекеду, Па	2.00
15.	Члени Братства св. Стефана, Шикаґо, Ілл.	27.75
	Разом	$97.75

1. — Товариство Української Молодіжи в Ню Йорку долучило до своєї жертви отсей лист:

ТОВ. УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ

До Хв. Адміністрації „Свободи".

В залученню пересилаємо нашу скромну лепту в сумі $10.00 як зачаток тисяч-долярового ювилейного дару для улюбленого нашого великого поета Богдана Лепкого, запроектованого Вами з нагоди його 50 роковин уродин.

З пошаною,

Тов. Української Молодіжи в Ню Йорку.

4. — Д. Петро Шулган, з Питсфілд, Месс., пересилаючи 2 доляри пише:

Хвальна Редакціє:—

Посилаю на Ваші руки 2 доляри на ювилейний дар для нашого приятеля талановитого писменника Богдана Лепкого, і желаю, аби кругла тисячка для нього була як найскорше зібрана. Я думаю, що хто має щире серце, то не повинен забути за Богдана Лепкого.

Петро Шулган, член братства і Січи.

15. — Ілля Шпікула, з Шикаґо, Ілл., з посилкою дару долучив отсей виказ:

Хвальна Редакціє:—

В сім листі засилаю моні-ордер на $27.75 на Ювилейний Дар Б. Лепкого від членів відділу 221 Бр. св. Стефана. Отсі члени жертвували: М. Солтис $3.00; Н. Водзяньский і Ст. Стефанків по $1.50; М. Беряк $1.25, Іл. Шпікула, Гр. Чикало, Гр. Стефанишин, В. Мацюк, Дм. Ґой, М. Онищук, Ів. Тремба, Ів. Чучман по $1.00; Т. Кривовяз 65 цнт.; Розалія Рурко, П. Луцьків, Н. Дубас і Дм. Ярема по 50 цнт.; Ф. Попович і Із. Левтюх по 40 цнт.; В. Сеник 35 цнт.; Ів. Шкраба 30 цнт.; В. Келер, М. Сипко, А. Марцінковський, Дм. Кунйо, М. Барабаш, В. Горин, Гр. Кравець Ів. Кацапир, Ів. Драй, Дм. Пітух, Дм. Паславський і Ів. Дубас по 25 цнт.; П. Коріновський, М. Стефанюк, М. Яцків і Дм. Дубовий по 10 цнт.; Бр. св. Стефана $5.00. — Разом $27.75.

Члени бажають,щоб сі гроші вислати означеній особі як найскорше, а збірку ще далі продовжати і будуть старатись вислати ще якусь суму нашому славному писменникови.

Ілія Шпікула,
2635 Walton St., Chicago, Ill.

Дальші жертви просимо посилати до „Свободи", яка буде оголошувати виказ жертв і листи, а зібрані гроші буде сейчас висилати д. Богданови Лепкому.

Ляцькі окупанти масами арештують Українців по цілій Східній Галичині.

(З львівського „Діла" з 26. жовтня с. р.)

ПОХІД ПРОТИ „ДІЛА".

Дня 27. жовтня с. р. львівська поліція перевела трус в мешканню співробітника „Діла" Романа Голіяна, після чого його арештовано. Арештованне переведено без писемного наказу. Є се третій співробітник „Діла", арештований на протязі останнього тижня. Редактори: Федь Федорців і Мц Струтинський сидять досіль в поліційних арештах при ул. Яховича. Нікого не допущено до них.

РЕВІЗІЇ И АРЕШТОВАННЯ.

Арештовання у Львові.

Тогож самого дня арештовано у Львові студ. Романа Зубика. Дня 20. жовтня увязнено адміністратора гр. кат. духовної семінарії у Львові, Петра Вишневського. Дня 22. жовтня переведено ревізію в мешканню голови філії „Просвіти" д-ра Івана Волошина, після чого його увязнено. Від 20. жовтня що ночі поліція переводить ревізії в будинках св. Юра. Поліції допомагає польське студенство. В будинку Педаґоґічного т-ва при ул. Хшановських що ночі поліція переводить трус. Ті ревізії непокоять 10—12 літних дітий, що мешкають в тому домі. Підчас ревізії поліції допомагає польське студенство. Немає дня, аби до того дому не заглядали непрошені гості.

Арештовання у Винниках.

У Винниках під Львовом арештовано Ярослава Левицького, Андрія Бялого, Зенона і Богдана Зеленка, Теофіля і Ярослава Йона, Івана Копача, Романа Титлу, Василія Дмитерка. Ввсіх відставлено до Львова

Чесанів.

В Чесанові арештовано Евдохію Пашківну і відставлено до Львова.

Арешти у повіті Бібрка.

В с. Коцурові, пов. Бібрка, арештовано Івана Сисака, Данила Олексова, Ваврика Опелю і відставлено до Львова. Також в с. Підгородищах увязнено кількох селян. В Бертишеві, пов. Бібрка, арештовано селянина Чмира, Магоня і Мацюка.

Сколе.

Дня 22. жовтня с. р. цілу ніч поліція терроризувала населенне в Синевідську, повіт Сколе. Поліції допомагало військо. В домі о. Левинського і М. Маркова, П. Винника, Осипа Толовінського, Омеляна Заревича і Мицика ревізія відбулась найосновнійше, після чого декого з них арештовано.

Ревізії в Жидачівщині.

В с. Турадах, пов. Жидачів, переведено пів до 12. в ночі з 21. на 22. жовтня, ревізію у Якова Маркевича. Ревізію переводили три жандарми з Жидачева та десять жовнірів. Трусили все, включно до образів на стіні. В господаря питали про його відношенне до місцевої читальні. Нікого не арештовано.

Масові арештовання в Коломиї

В Коломийщині арештовано 70 осіб. Арештовані: д-р Ів. Ганкевич, студ. Бабюк, проф. Роман Шипайло, Олекса Ковбуз, Олена Витвицька, Ярослав Витвицький, Василь Витвицький, Головацький, Арсенич і д-р Кузьмич, Кирилович Зенон Навальковський упр. шкі., Ривюк, студ. унів. брат Йосиф, Гомик Михайло, Дудик зелізничник, Бехметюк, уч. VII. кл., Побігущий Лев, уч. VIII. кл., Лапчук, уч. VIII. кл., Ґриґоращук Ґустав, студ. унів., Скрипнюк Іван, Бугаєць, студ. унів., Навчук Теофіль, Маковійчук Михайло, студ. унів., д-р Руденський Ярослав, Ривюк, студ. унів., Гомик Володимир, Стефанівна Ольга, учителька, Візерканюк, власт. реаль., Побігущий, уч. VI. кл., Кобат Ярослав, уч. VII. кл., Стефанів, уч. VII. кл., Чубатий Волод, студ. вет. Диденъ, студ. унів., Білоскурський, студ. унів., Маковійчук Володимир, студ. унів., Добрянський Лев, проф. ґімн. і інші.

Крім того відбулись у многих громадян ревізії, як пр. у п. Капка, нотара, Трача, радника суду, К. Ґіссовського, катехита і інших.

В **Ракiвчику,** пов. Коломия, арештовано: Микитюка Дмитра, Микитюка Василя, Бабинюка Василя, Вишиванюка Дм., Федасюка Дмитра. В **Слобідці Лісній** арештовано: Костева Михайла і Поповича. В **Іспасі** арештовано: Ґоянюка Семена, Юрченка Василя, Петрука Михайла, Петрука Дмитра, Семчишина Юру, Ґелету учителя, Ґелетову, жену учителя, Ґелету, брата учит., Тимофієва Дмитра і 2 Ґоянюків. В **Пядиках** арештовано: Зельського Казимира, Романюка Гнатюка Івана, Новака Миколу Ґерманюка. В **Залучу н. Пр.** арештовано 4 особи. В **Дятьківцях** арештовано 8 осіб. В **Дебиславцях** арештовано 8 осіб, між ними Томенка Стефана, студ. унів. В **Камінках Малих** 12 осіб, між ними Скрибайла, студ. унів. В **Шепарівцях** арештовано кільканайцять осіб. З **Гвоздеччини** привезено 15 осіб, між ними: Драґана Івана, учителя в Балинцях, Пйотровського, кушніра в Кулачківцях, Слободяна, бувшого війта в Кулачківцях, Угринчука, матуриста в Трофанівці.

В **Росохачи** арештовано: 1) Микитчука, учителя, 2) Біленчука, 3) Лобойдюка.

Арештованим вже другу добу не дають нічого їсти.

Скнилів коло Львова.

На сирітському фільварку фондації бл. п. о. Фолиса у Скнилові переведено ревізію без висліду. Перешукано всі будинки, стирти і стодоли.

В ріжних містах.

В ріжних містах арештовано студ. Марію Тарнавську, Володимира Балтаровича, Гната Шеманюка, Юрка Ґрипалу й Івана Шурабуру.

У Львові.

На улиці у Львові арештовано ґімназіяльних учеників Василя Мухаїра із Завадки, повіт Калуш і Ярослава Петрика.

Арештовання в. Щиреччині.

В цілій Щиреччині переведено з ночи на 22. жовтня численні ревізії й арештовання. В самім Щирці арештовано вечером адв. д-ра Богдана Савчака і директора Задаткової Каси, Могильницького, коли висіли з львівського поїзду; дальше лікаря д-ра Трешневського, адвок. Жука, ст. прав Стеф. Книша і ученика сем. Стецева, а в околиці: о. Костя Білинського в Гумінци, Мих. Хомина в Середици і Гр. Книша та Ів. Сеха в Острові. В Ланах арештовано студ. мед. Дм. Стасева, але незабаром пущено на волю. О. Баричкови в Щирці приказано ніде не виходити. Ревізії, які переводить жандармерія з чужих станиць, тривають даі.

Комарно.

В Комарні увязнено О. Антинкевича, п. Тершаківця, Утриска і кількох міщан.

Перемишль.

В Перемишлі арештовано другий раз Кліму Фуяревич і Емануїла Проскурницького.

Станиславів.

Увязнено редактора Чепигу, Заславського, Лятишевського, Феношика, студ. Семянчука, Литвина, Бориса, Копанецького, Гірняка, Назаркевича, Величковського, Веретюка і Панчака.

Спис арештованих в Стрию.

Як відомо в Стрию арештовано 67 Українців. Між ними є: Ґрубський, Кащій, Сенишин, Лисейко, Подільник, Корчинський, Андріїв, Олійник, Дружинець, Бойдуник Василь, Бойдуник Михайло, Бойдуник Ос., Бойдуник Іван, Войцехович, Бураковський, Заплатинський, Ващишин Василь, Яцкевич, д-р Бачинський, Баґан, Лотоцький, Мельник, Ніжанковський, Ващишин Олекса, Василишин, Пеленський Дамян, Петріна, Атаманчук, Стефанишин, Гошовський, Андрейків, Ваків, Микитка, Гнатів, Кульчицький, Степанів, Брик, Ріпак, Телішин, Сидорик, Монцібович, Вацовський, Козак Едвард, Кос, Стеців, Сухар, Шумський, Базів, Кушнір, Федів, Дирель Кароліна та инші.

ПОЛЬСЬКІ КАРНІ ЕКСПЕДИЦІЇ.

В Долинщині.

Карна експедиція, яка переходила з передмістя Долини Одиниця до міста, дорогою погуляла як слід. У господаря Бойдуника, в якого раніще арештовано чотирох синів, забрано підводу, та присилувано хвору доньку хазяїв їхати в підводою. **Матір ударено прикладом кріса.** У контрольора Грицая забрано збіже й усе, що під руки попало. Коли він слідуючого дня звернувся з скаргою до староства, звернено йому нише малу частину забраного майна. У госп. Ковальського забрано ліжко й інше хатнє добро. Староста Строньскі заявляє на всі реклямації й жалоби переслідуваного населення, що ся справа його не торкається.

Леґітимації.

Як відомо, особисті леґітимації видається всюди в Галичині важностю на один рік. Але в Долинянщині заведено новий порядок. Українцям видається леґітимації на один місяць, а за продовження стягається плату 700 мк.

В Синевідску.

До Синевідська спроваджено кавалерію та піхоту, яка відбуває вправи на цвинтарі і безчестить се місце. Війско заняло будинок „Просвіти" і зовсім знищило його. Жовніри здерли із стін герб України, образ Шевченка та Шептицького. Тесаме сталося в народній школі. Війско грозить, що 5. листопада зробить погром Українців.

ПОВСТАНЦІ.

Узброєні загони.

Узброєні загони розсіялись малими ґрупами по підгаєцькому повіті і в Чортківщині, відки посуваються в напрямі Збруча.

„Ґазета Цодзенна" доносить, що в околиці Тростянця зловлено одного члена ватаги.

Польські аеропляни проти українських повстанців.

Тому, що кавалерії не удалося розбити ані зловити узброєних загонів, польська команда вислала над подільські повіти ескадру аеропляннів, яких цілию є висліднти місце операції містичних ватаг.

Ґазета „Хвиля" доносить, що кількох членів загону переловлено і вислано до Тернополя. Один узброєний загін вже перейшов за Збруч в околиці Лавівця.

Інша ватага напала на відділ польської поліції, розброїла і побила тяжко одного комісаря львівської поліції, забравши в нього коня та чоботи. Комісар босий і побитий ледви спас своє життє утечею.

НА ФОНД ФЕДАКА.

(Через „Свободу").

Никола Шевчув з Manville, R. I. прислав $18.50

Зложили:
С. Шевчук і М. Кльован $2.00; Ю. Бурак, І. Шевчук, М. Кармазин, Ф. Сирота, П. Черкас, П. Ш., М. Крамарчук і П. Сулима по $1.00; М. Свірський, І. Сулима, Ю. Ясінчук, М. Сулима, П. Тиняк, П. Гречух, Й. Ходоровський, Ф. Сулима, С. Лапчунський і М. Лановий по 50 цнт.; І. Сулима, П. Павлищак, П. Чубка, М. Горда, П. Березний, С. Мельник і М. Кльован по 25 цнт.— Разом $18.75. Пересилка 25 цнт., вислано $18.50.

Т. Солодкий з Гемтремк, Міш, прислав $15.00

Зложили: Тов. ім. М. Січинського, від. 146 У. Н. С. $5.00; члени: Бабій $2.00; Гищук, Бугай, Дибас, Горбусь, Романяк, Гайдамаха і Хомяк по $1.00; Михальчук і Андрушків по 50 цнт.

РАЗОМ $33.50

Попередно оголошено $40.50

ЗАГАЛЬНА СУМА $74.00

БРАТТЯ АМЕРИКАНЦІ!

Минув рік, коли українське Студентство у Східній Галичині стихійним зривом серед ворожих переслідувань і угніту, на перекір їх знущанням, погрозам і кпинам, або фальшивим обіцянкам, в часі морального пригноблення і зневіри української суспільности, без ніяких матеріяльних середників і виглядів здобуття їх в будуччині, незнане і не признаване чужими народами, а здане виключно на власні сили і з вірою в свою побіду — приступило до завершення боротьби українського народу за свою найвищу святиню науки, до зреалізування освяченої ідеї формування з етнічної української маси — кришталу новочасної нації.

За нами рік тяжкої, витревалої праці, — праці, яка не то, що звернула на себе увагу цілого українського народу в краю й на еміґрації, — але викликала подив цілого світа. Наша найвища святиня науки — Український Університет у Львові, за який велась кількадесятьлітна боротьба українського народу в ГаГличині, зрошена молодечою студентською кровію, окуплена тюрмою і репресіями соток українського Студентства — це доконаний факт, яки йдав віру в свої сили нам, викликав у чужих пошану для наших стремлінь і праці, а у ворогів почуття безсильности.

Свою побіду в нерівній, тяжкій боротьбі завдячує українське Студентство українській суспільности, яка з повним зрозумінням ваги наших сремлінь, прийшла нам з моральною й матеріяльною помічю.

Зближується новий шкільний рік, а з ним продовжування науки і послідовна витревала праця в рідній школі. З вибраної дороги не зверне нас ніяка ворожа сила, не застрашать нас репресії і знущання ворогів.

Одначе ми в матеріяльних злиднях. Наш університет не користає з ніяких державних фондів, дарма, що з нашого бідного народа стягають величезні податки. Українське Студентство, яке перейшло ціле пекло терпінь, по таборах, тюрмах і криміналах, є убоге й без матеріяльного забезпечення. Дотеперішні наші засоби вже вичерпані. Нам грозить (страшно подумати!), що наслідком матеріяльних злиднів будемо змушені відступити від близкої вже цили, і або будемо тратити дальші наші літа в бездільности, або станемо покірними рабами в наших ворогів.

Тому звертаємося до Вас Браття Американці. На Вас кладемо цілу надію. Ви, як свідомі члени української суспільности, зрозумієте вагу освіти й знання, зрозумієте значіння інтеліґентної молоді для народу. Ви не дасьте, і не можете нам позволити опустити руки й зневіритися. Ви прийдете нам з матеріяльною помічю. Ваша поміч не лише забезпечить матеріяльно розвій нашої Святині науки, але будучи доказом зрозуміння наших стримлінь, піднесе в нас духа і додасть сили й охоти до боротьби й до дальшої праці для добра нашого народа.

Гроші й чеки, платні в Америці і виставлені в доляровій валюті просимо слати на адресу: Краєвий Союз Кредитовий у Львові, Ринок ч. 10. — на рахунок „Університету".

УКРАЇНСЬКА КРАЄВА СТУДЕНТСЬКА РАДА ЗАХІДНИХ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ У ЛЬВОВІ:

Юліян Касиян, голова; **Волод. Горбовий,** секретар; **Волод. Мартинець,** економічний референт; **Василь Мудрий,** університетський референт.

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У ЛЬВОВІ:

Др. Щурат, т. ч. ректор.

УНІВЕРСИТЕТСЬКА КОМІСІЯ:

Др. Брик, голова. **Василь Вербовий,** секретар.

З БОЛЬШЕВИЦЬКОГО РАЮ.

Від одної визначної української громадянки, яка перебуває у Київі наспів сими днями закордон лист, писаний ще весною с. р. В листі змальоване те страшне становище, в якому жила тоді наша інтеліґенція під большевицькою окупацією. Се становище не змінилось дотепер, хиба стало ще гірше, і страшна картина мук найкрасших сил нашого народу під большевицьким ярмом, не стратила своєї вартости, особливо тепер, на передодні нової зими.

Подаемо деякі вашнійші місця з того листа:

„. . .Ми всі живі. Тому можна дивуватись, бо життя зараз таке, якого сама палка уява не може собі уявити. Це жах. Жителі камінних печер мали далеко більше чистоти і вигоди, ніж ми. Для того, щоб не голодувать, і мати хоч раз на два тижні чисту сорочку та не потеряти людського образу, ми працюємо по 18 годин на добу і це тільки судорожна боротьба потапаючих.

„От Вам на приклад мій день: Прокидаюсь о 5. годині ранку; засвічую коптілку (це такий спосіб освітлення, якого Ви собі уявити не можете, — маленька баночка або „мерзавчик", в якій вставлено тоненьку рурочку і ґнотик, горить манюсенький вогник, копоть, блимаюче світло, і за кожним рухом, за дужчим диханнем — він гасне) і ось каменіючими від холоду руками, я пишу або готую свої лекції; в 6 годин встаю, варю собі чай (яблочне або вишневе листя); одягаюсь; прибираю хату при світлі оцих „блимавок"; о 8 год. біжу вже з дому на першу службу. О 12. год. туди приходить товаришка і зміняє мене, а я біжу на другу службу. О 4. годині вихожу з неї; біжу до дому; обідаю; по обіді мию посуду; прибираю усе; потім виношу все з четвертого поверху, бо у всьому майже Києві замерла каналізація і треба все виносити, коли на дворі 23 ґрадусів (степенів) морозу; далі знов одягаю свою шубку і біжу на лекції і тоді о 10. годині вертаюсь додому.

„Це все ледви ґарантує мені саме злиденне істнування. Ми живемо всю зиму без води. Це ще одно із занять; ходимо-ж, збираемо сніг і лід і топимо його; без світла — самі каганці; без тепла, бо топимо всі залізними грубками, яких труби виведено просто у фіртки і через те повні хати диму й сажі, а коли вітер на дворі, весь вогонь летить у хату і палити зовсім не можна. Це життя нашого тіла, а про життя нашої душі годі мовити. І так живемо не тільки ми, а вся інтеліґнція"...

ПАМЯТАЙТЕ

НА

ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ.

Українські громади в Америці! Бороніть Рідний Край, памятайте на Фонд Негайної Допомоги. Складайте жертви громадно і сейчас, а шліть їх до:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Building, Washington, D. C.

Клим Поліщук.

В ЧАСИ БЕЗНАДІЙНОСТИ.

(Із записника з часів Великої Війни).

(Докінчення).

Коли вийшли на чисте поле за свої шанці, то мусіли розсипатися по дорозі, яка тяглася Бог знає звідки й куди. Йти було важко, густа порохнеча здіймалася в гору і дехто, хорий на груди, починав нестримно і голосно кашляти. Ще хтось спіткнувся і упав; десь хтось забрязчав казанком, а там хтось зовсім відмовляється йти і фельдфебель голосно лається: „У, гадина! Холера вже тебе напала! Чортяка-б тебе взяв, ніж мав би тут паскудити справу! Вставай скорше, ледащо!" Але „ледащо" і не думав вставати і з його вуст цівкою бе густа кров. Я витер сірничка і присвітив з під поли, щоб допомогти хорому. То був жовнір, який слабував на сухоти, який майже кожнього дня ходив до „околодка" і якому завжди давали трохи соди і гнали назад у роту. Людей використовували, як „боевой матеріалъ", а чи не все одно тоді, як хто мав померти? — Хорого прийшлося самого одного покинути на дорозі, а всі пішли далі.

Німецька позиція розгорнулася величезною підковою, а ми мали вдарити в саму середину цеї підкови. Всім було видно те, що ми самі йдемо в пастку, що нас візьмуть на навхрестний вогонь і легко зможуть обійти з обох боків, але мовчки йшли на певну згубу. Знали це офіцири, розуміли жовніри, але мусіли виконувати наказа вищої команди. Йшло нас богато, аж цілих дві дівізії, що при инших умовинах уявляло-б величезну грізну силу, але зараз тільки й усього, що йшли тихо.

Між жовнірами пройшла чутка, що Німці відступають. Звичайно, такі чутки пускаються в хід від начальства і через телефоністів росповсюджуються серед жовнірів з метою заохотити їх до наступу. „Новенькі і страшкі" піддаються і смілійше лізуть на ворожі шанці.

Чим близче до ворожої позиції, тим більше спотикалися і тим більше брязчали казанками. Коли вилітали ракети, то всі присідали до долу і тоді все поле, здавалося, було вкрите сірим камінням.

Між нашою і ворожою позицією горів маєток польського пана, куди й підійшов наш полк. Підходячи до маєтку зі своїми санітарами, які йшли слідом за ротою Лісецького, я боровся зі своїми споминами, які так настирливо лізли в голову. Чогось згадувалися волинські ліси, камянисті береги Тетерева біля Житомира, зелені гаї над Гуйвою, шум тетеревських водоспадів, поля із синіми волошками і сивим полином, срібний туман літнього вечера і Соня, — та сама Соня, яка читно й старанно переписувала в свій альбомчик мої вірші. Потім пригадалися минулі весни, білий цвіт черемшини за вікном моєї кімнати і дзвінкі співи соловейків, що лунали в саду до самого ранку. Потім виринали в споминах сумні осінні дні, коли жовте листя поволи спадало з дерев і журавлі летіли на південь довгими ключами, а я прощався, бо мав кудись їхати, мав щось робити, чого ще й сам не знав. Стара мати молиться й заливається сльозами перед барвистими образами... Плаче малий брат, тужить сестричка, як сирітка бідна... Всі бідні, а я...

Сіра шинеля на мені і страшна туга в мені. Сам один між всіми чужими буду вічно чужий і смішний. О, невже-ж я маю так і згинути!... Ні, ні! Цього я не хочу і недопустить Бог! Щоб хто не казав, які-б теорії не викладав, але ніхто не заперечить мені того, що неможна вірити в Бога, того самого Бога, що своєю мудрою творчістю дав усьому початок і призначив кінець. Я покірний Йому і хай буде воля Його. Йду і мовчки дивлюся на огні пожеж і мовчки прислухаюся до трівожного шуму кріваних повів. По лиці течуть чогось сльози з очей, але я не втираю їх... — Хай хоч вони будуть свідками мого бажання не бути злочинником!...

Чую за собою голос:

— Пане добродію! Пане фельдшере, подивіться-но, он туди!

Говорив санітар Савчук, показуючи пальцем кудись вперед, в полумя пожежі. Смішний був цей Савчук; десь із Звагільського повіту сам; гарний і розумний, але, разом з тим трохи наївний, він міг забавлятись казками і смішити жартами „як сонічко моргає", або „як циган в мужика коня купляє"... Весь час він крутився коло мене, так, що нераз, я дивувався: „Чого ви, Савчук, усе коло мене третеся?" — „А хіба я вам не подобаюся, чи що таке?" — відповідав він мені своїм запитанням і зачинав так весело сміятися, що сміявся його, як картоплина ніс, сміялися губи і сміялись очі. Иноді він і сумував. Сяде собі де небудь у куточку, підіпре голову обома руками і так думає щось.

— Чого ви задумалися? — нераз спитаюся його.

— Як-же мені не думати, — відповість він, — як там, у дома жінка молоденька і дітки сумують, а ти світом нудиш...

— А хіба ви жонаті?

— А вже-ж, що жонатий.

— А скільки-ж вам літ?

— Скоро двадцять і три буде, а жинився у вісімнадцятім...

— Чого-ж ви так рано женилися?

— Ось і маєш! Ато чого-ж люде женяться, хіба ви не знаете, чи що?...

Діяльоґ на цьому закінчувався і Савчук, забувши за свою тугу, сміється знову і заклопотано зачинає турбуватися, щоб дістати хліба та ще й масла до чаю. Рідко коли можна було бачити його серіозним, а жартував він навіть тоді, коли зовсім було не до жартів. Але, зараз, коли я озирнувся, його лице було скривлене виразом жаху, а широко роскриті очі непорушно дивилися на огонь пожежі. Я також подивився туди, де лютувався огненний вихор, де серед полумя та диму виринали обгорілі стіни та чорні димарі, але нічого особливого там не побачив. Савчук скрикнув: „О, знову зявилося! Дивіться, дивіться добре!"... Я знову глянув і побачив, як серед вогню зявилося щось чорне й велитенське, яке рухалося й підносилося вгору, — таке щось безвиразне, але таке чудне, наче сілюет велетенської людини, яка билася в огні. Протираю очі і знову дивлюся і знову ясно бачу велетенську чорну постать людини з ґіґантськими крильми, які метушливо билися в диму і хвилювали його на всі боки; чорні, страшні, довгі руки витягалися в наш бік, неначе хотіли нас всіх обняти і пригорнути до себе. Ще хвилина, ще один рух полумя і видовище знялося вгору і зникло в диму.

Що таке, справді? Невже галюцінації? — думав я про себе і якось чудно стали тремтіти мої ноги й руки. Савчук молився... Так, це було зявище військових ураганів, це було мариво кріваних піль, це було те саме зявище, що встає в мглі горячої пустині перед очами знесилених спекою подорожніх...

Підійшовши до самого маєтку і через росчинені ворота ввійшли в сад. Довгими алеями, серед стоптаних клюмб, ми вийшли на якісь городи, де були порожні шанці, завглибшки в пояс і звичайні канави. Тут засіли і звідси мали вдарити атакою. Все затихло і заніміло. Я дивлюсь, як з вікон панського будинку виривається полумя і як сиплються на клюмби іскри. Остра туга охоплює серце. В кешені щось шелестить; виймаю листа; останній лист від Соні, де вона пише, що вийшла заміж за якогось капітана, який „пристойний і богатий чоловік", хоч її самій і не дуже „досподоби", бо „вже старий"... Машинально рву листа на дрібні шматочки і кидаю в канаву... Минуло инше, хай і це минає... хай минає...

Я лишаюся з санітарами в канаві, а всі виходять і розсипаються в „цепь". З грізно наїженими баґнетами скрадаюся — скрадаються всі. Настало декілька хвилин страшної мовчанки, яка неначе говорила, що зараз щось станеться... станеться... Десь щось загомонів і враз вся земля загула, задвижала, затряслася як у лихоманці: „гу... гу... гу... гу!"...

— Побігли в атаку! — каже до мене Савчук.

Від ворогів вилітає червона ракета і на мить освітлює місцевість. Як рев моря, як крик диких вепрів виривається „Ура-а-а-а! ґа-ґа-ґа!"... Страшний шум і свист навколо... Німці посипали градом куль... Треба щільніще притиснутися до землі, близче до неї рідної, милої притиснути свою голову і лежати так... лежати... лежати, заким не прийде смерть, або не минеться „чаша сія"...

Ось, біля канави побігли якісь люде івсі в касках... Так є, Німці обійшли наших... Наші пробиваються назад, біжать просто на німецькі баґнети... „Боже, що-ж се таке!" — кричить хтось в полях. Савчук молиться: „Боже, будь мені грішному!"... В полях гуде гомін трівоги і шум голосів... Взяті в полон ідуть і кричать: „Братці! Прощавайте всі! Колись назад вернемся!"... Стогнуть ранені: „Санітари!... Санітари!"...

Як перелякані вівці, біжать в сад остатки полка...

Я вискочив з канави і, разом із Савчуком, побіг на поле бою. Весь в крови лежав ротний Лісецький. Я став його перевязувати, але це було не так-то легко зробити, бо обидві його ноги було страшно знівечено: в ліву ногу влучила одна куля, а в праву дві, з яких одна була розривна і розторощила бедро так, що аж на верх вирвала шматочки кости. Слабим голосом Лісецький питався: „Далеко вороги? Де мій револьвер? Скажіть мені, чи буду я мати ноги, бо без ніг не хочу жити?... Заспокоював його: „Вороги по бігли, револьвер ваш коло вас, а ноги здорові будуть"... Жовніри поклали його на носилки і понесли до польового шпиталю. Ми забрали своїх ранених, а вороги своїх і так, мовчки проходили друг біля друга і нічого ворожого не було між нашими і німецькими санітарами, але тут озвалася наша артилерія і випущений нею знаряд проджеркотав над нашими головами і розірвався над німецькими шанцями. Слідом за ним полетів другий і третій. Німецькі санітари скоро заховалися в свої шанці, а нас взяли на „кулемет". „Перемиря" скінчилося і решта ранених залишилися гинути. Наша артилерія і на цей раз, як і завжди, вистрілила чотири рази й заніміла, а німецька лише починала „говорити". Я і Савчук бігли через сад і кудись втікали, коли над нашими головами загуло і враз вибухнуло щось... Довга гамма переливних диких звуків заглушила мене майже. Я лежав на землі і слухав, як летять і рвуться навколо „чемодани" і думав лише про те, куди сховатися і де знайти безпечне місце?... Зовсім забув про Савчука і, згадавши за нього, озирнувся навколо себе і побачив, що його немає. Погляд мій зупинився на окровавленому кущі малини і я побіг туди. Там на зломаних вітах малинового куща лежав Савчук. Ноги його були загнуті під спину, руки розкинуті, а груди уявляли собою одну велику кріваву рану, з якої страшно витикалися білі кусочки ребер, а його обезкровлене лице було сповнене виразом невимовного жаху, так ваме, як тоді коли він говорив: „Дивіться-но, он туди!" — Сльози стиснули мене за горло, вранішній соняшний промінь потемнів і став чорним. В голові стукали думки: — Моя герга... Моя черга...

Сонце палило і пекло. Білі піски і жовті в полях дихали труйливо. Ми сиділи в шанцях і безнадійно лічили години... Чого мали ждати? Артилерія наша втікла від нас за 30 верст, а самі одними баґнетами нічого не вдіємо... Бе Німець Ружани*) — хай собі бє; хочеться йому перейти через Нарев**), — хай переходить, бо ми все одно на перешкоді не станемо. Умерти з честю не можемо, так треба думати про те, щоб жити, хоч як небудь, аби жити. Всі хочуть жити бодай уже тільки для того, щоб їсти хліб і говорити казки, так для чого-ж я тоді маю жертвувати собою, коли я хочу ще жити для чогось иншого, кращого, хоч і приспаного тепер?... Ні, я хочу жити і буду жити!... Знов гуде знаряд і близько розривається; стіни наших шанців дріжать і, нежданош мить єдина і на нас падає бліндаж. — Хто має право душити, коли так хочеться жити?!...

Темно...

Залізні птахи кружляли в небі, а я лежав на возі і байдуже дивився на них. Це і все, що зосталося в моїй памяти, коли моя доля випроваджувала з кріваного поля і тим скінчилися часи безнадійности і години конання.

Вечорами, коли весняна легенька прохолода повіває на стомлені груди, сиджу самотньо і влухаю, як десь в саду весело співають соловії і не хочеться згадувати про страшну ніч на кріваних польських полях, не хочеться нічого думати про те, що з таким страхом і терпінням пережито тоді, як часи безнадійности виснажували тіло і знесилювали душу.

Тихим спокоєм місячного сяйва залічую давні рани свого терпіння і мрію, що колись, як прийде час, то настане на землі справжній спокій і забудуться страшні ночі в полях кріваних...

Таганріг, 1915 р., 7. серпня.

*) Ружани — маленьке місточко Острожського повіту, Ломжинськ. губ., яке погромили Німці в липні 1915 р.

**) Нарев — досить велика ріка, через яку переходили Німці за для того, щоб звідсіль здобити облогу кріпости Осовець.

Микола Садовський.

ЧЕРЕЗ ДУНАЙ.

(Докінчення).

— Чули? Вже й балакать по нашому навчивсь! От, супустат! Шкода, що не попав. А здається й прицілився добре. Знать повисив*). — І Гавриш з серцем ударив рукою рушницю по прикладу немов би по щоці.

Всі зачали стрільбу і раптом замовкли.

— Їх тут багато, він не один! — шепотів мені Гавриш, закладаючи новий набій у рушницю.

— А можеж то й справді наші?

— Хіба не бачите, що Черкес?

Справді одежа на ньому була: чорна черкеска, зпід неї на грудях червонів жупан, а на голові чорна шапка з червоним верхом.

— От, бачите, вже нема! Пошився в кущах, голомозий. Ну, та ти де небудь виринеш! — втішав себе Гавриш. — Тепер не промахну, ні.

Мені вже було й самому досадно, що не стріляв. А він ще й вилаяв!

До нас підлазить Гайдамака.

— Взводний наказали не стріляти, бо попереду ланцюг наших пластунів, — промовив Гайдамака і поліз далі.

— Слава тобі Господи, що я не стріляв, — подумав я. Гавриш засоромився.

— Ну, а хто його розбере? Нічого не кажуть! Трохи гріха на душу не взяв! Тай виж хотіли стріляти?!

— Так яж не стріляв, а тільки хотів, а ти стрельнув.

— Добре, що хоч промахнувся, — перехрестився Гавриш, — це ти моя люшенько так зробила, а ще я тебе і по пиці вдарив. Спасибі, душко! — І Гавриш поцілував рушницю в те місце, куди ранійш ударив. Як потім виявилось, то були справді пластуни. Це останки колишнього славного війска Запорожського, яке заставляло колись тремтіти і Татар і Турків і всіх, кому приходилось з ними стикатися; ще й тепер це лічиться найкраще війско між усіми козаками. Про те, що вони тут, нам нічого занійш не сказали і ми трохи свого не вбили. Ще у нас обійшлося якось благополучно, а на другім крилі Минці одного полонили і привели до ґенерала. Пластун хреститься, що він свій, а йому не вірять. Та вже ґенерал завірив, що він справді пластун і звелів відпустити. Його бідного ще й ранили в палець. Після цього випадку пластуни понашивали собі білі хрести на шапках і як ідуть попереду, шапки хрестом назад повернуть — дивись, мовляв — я пластун!

Сонце вже високо піднялось. Духота стояла неможлива. І колиб ми не лежали в корчах, то здається, зварилисяб як раки. Ранці парили спину. Реміння давило груди. В роті пересохло. І вода близько, то не напєшся. А гуркіт гармат і вистріли рушниць невгамовно тріщали. З лівого крила почулися гуртові вистріли. Там Турки засіли у млині і відстелювались від нас. Турецькі ґранати почали лягати в корчах, де ми лежали. Велено було лізти на гору. (Виоградні корчі, де ми розсипалися, росли по узбіччі досить крутої гори). Ми полізли. Гора досить крута і лізти а еї, а ще по корчах, було досить важко.

— Хай йому чортів батько, оцьому теляти, щоб я його носив! Давайте, покидаєм! — порадив мені Гавриш. І з цими словами відчіпив від ранця чоботи і манерку, привязав до пояса, а ранець шнурнув у корчі. Теж саме зробив і я.

— От, і легше стало! Якось дихається вільнійше...

— Ура-а-а! Ура-а-а! — почулося на лівому крилі. Гармати почали стихати. — Ура-а! — залунав разом увесь наш ланцюг і скільки духу полізли на гору. Турки спішно покидали позицію. Ми підняли страшенну тріскотню вистрілів. А через годину всю гору як галич укрили наші вояки. Звідсіля нам було видно, як турецьке війско спішно покидало позиції. О пятій годині полудня ми взяли Сістово.

Так переправились ми через Дунай 15. червня 1877 р.

До вечера понтонери навели міст із тих самих понтонів, що нас возили, і по нему перейшли девята дивізія, перша, гармата і обоз.

Переправа через Дунай була ділом надзвичайним. Вона здивувала весь світ тим паче, що страта в людях була дуже невеличка. а переправу перейшло три дивізії: 14-та, 9-та і 1-а; всі вони повинні були перейти одза за другою. Одна другу повинні були підтримувати. Але нам так пощастило, що одна 14-та дивізія і переправилась і зробила все діло. Все діло в тому що коли під Нікополем наші почали готуватися ніби до переправи, спустили понтони на воду і відкрили гарматній вогонь, по телеграмі до Нікополя із Сістова в той вечір виступило на підмогу 12 таборів турецького війска. А ми в туж таки ніч переправилися. Виходить, що переправи під Зімницею Турки собі і в голові не клали.

Не вважаючи на те, що Турки нашої переправи тут не ждали, ми все таки стратили 2000 чоловіка ранених і убитих. Крім того вся гірська гармата, як я уже казав, потонула. Наша рота не долічилась теж двадцяти чоловіка.

*) Стрілив вище.

СТАРОКРАЄВІ ПОСМЕРТНІ ВІСТИ.

Ґенерал О. Пилькевич. 13. жовтня в Калїші в таборі інтернованих вмер ґенерал О. Пилькевич. Покійний належав до числа тих наших військових, які мали органічний звязок з українським рухом від давнійших часів. До революції 1917 року Покійний був членом „Товариства українських поступовців". В 1905—6 році він належав до таємної революційної організації, приймав участь в київському повстанню саперів в листопаді 1905 р., в звязку з якою справою був присуджений до увязнення в кріпости. Після революції 1917 року він приймав видну участь в організації української армії, являється членом Українського Ґенерального Військового Комітету, першої організації, яка стала до роботи утворення української армії, займав за часів української влади ряд вищих командних посад. Підчас своєї діяльности ґен. Пилькевич завсіди відзначався яскравим і послідовним переведенням твердого національного курсу.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

***

Вячеслав Будзиновський.

ПЕРЕВЕРТНІ.

Оповідання з середини 16-сотих років.

(23)

Опівночи Вірменин висунувся з замку. Зупиняючися що пару кроків і наслухуючи посувався обережно до віздової башти. Через плечі мав перевішені дві шкіряні торби, праву руку держав за поясом на кинджалі. Хвилю стояв на мості і дивився в ліс.

— Повня, небо чисте, — шепнув. — Ясно наче в день. Як би там хто був, то зараз побачив би мене. Годі, треба кінчати, треба іти по скарби.

Вернув до башти, відсилив коня, взяв його за поводи і повів у ліс. Ввів у кущі пару кроків від дороги і привязав до ліщини.

— Щоби лише, бестія, не пирхала! Але, як би хто почув, буде гадати, що хтось коні пасе... А вкраде хто, то піду пішки.

Вернув скорою ходою до фоси. Як в день, таксамо й тепер вліз крізь бійницю до башти, звідтам на подвіре з керницею. Парубок, що сидів у башті бачив його в бійници. Потому лише чув, як пробирався проміж румовище. Другий парубок також не бачив його, лише чув. Підвівся, щоби побачити, куди Вірменин лізе, але під його тягаром розколовся кусень муру, на котрім стояв. Тим усунув основу, на котрій опиралася ціла купа румовища. Воно з грохотом посипалося в низ. Злодія напав жах, бо, очивидно, хтось підглядав його. Добув зза пояса кинджала і підвівся. Просто него, за великою брилою муру стояв його ворог.

— Ти собако! — зашипів. — Ти зачим сюди?... Маєш! — крикнув, підводячи руку з кинджалом.

Парубок вхопив піднесене рамя так сильно, що кинджал вилетів з руки злодія. Падучи з каменя на камінь пару разів сильно бренькнув. Другою рукою парубок хотів вхопити ворога за горло. Але той випередив його. Здусив так сильно, що сарака захитався і впав без духа.

— Має досить! — шепнув побідник. Зійшов у низ і підоймив кинджал. Виліз назад на румовище, послухав, чи його жертва ще дихає і звернувся в ту сторону, де в день випорпав був приступ до керниці. Але в тій хвили хтось обійняв його. То другий парубок, що також сидів у башті, почув метушню і бренькіт. Здогадався, що то його товариш змагаєся із злодієм. Він зараз метнувся туди на поміч. Зайшов злодія з заду і обійняв його раменами. Але той ще на стільки володав руками, що штовхнув поза себе кинджалом. Парубок лише крикнув „Ілько, Силач, сюди!" і випустив злодія з рук.

Вірменин зміркував, що впав у засідку, та що йому треба боржій вихопитися з тої клітки. З кинджалом в руці метнувся до діри в башті, до бійниці і в фосу. Виліз на її беріг, та в кущі, до коня. Але кінь щез. В трех місцях почув шелест наче хто продирався крізь кущі... що раз близше до него. Він скочив з кущів на дорогу. Але і тут побачив, що від замку і від ліса біжать... до него. Він стрибнув у кущі по тім боці дороги і пустився в низ. Збіг над став, але якийсь чорт спрятав усі човна. Побіг берегом і все скрадаючися попід кущі став спинатися назад на гору. Глянув у вікна пані. Ще світилося.

— Там захищуся. Коби лиш двері до неї не були зачинені.!

На подвірю не було нікого. Кілька кроків і був у сінях. Вже хотів податися назад, бо двері від комнати першого слуги замку відхилилися. Але ніхто не вийшов. Лише вилетів кіт і двері назад зачинилися. То хтось викинув з хати кота. Вірменин побіг дальше і потис клямку. Двері відчинилися. В першій комнаті було темно. Але крізь шпару других дверий визирало світло. Він на хвилю зупинивсь, щоби видихатися.

Пані почула, що до першої комнати увійшов хтось.

— Хто там? — спитала.

Коли ніхто не відповідав, встала, підійшла до дверий, відчинила їх і станула на порозі. Він стояв на боці осторонь від струї світла, отже вона небачила його.

— Хто там? — спитала в друге. — Може маєте Вірменина? Спіймали його?

— Як вам життє миле, не наробіть крику — промовив злодій, все ще стоячи в тіни. — Будьте тихо, то вам волос з голови не впаде. Кажу ще раз не наробіть крику. Ідіть назад до тої комнати. Сядьте і не рухайтеся.

— Хто то?

Злодій станув у світлі. В одній руці кинджал, палець другої на устах. Пересторога, щоби мовчала. Вернула до освітленої комнати і хотіла за собою зачинити двері. Але він всунувся за нею.

— Ще раз кажу вам, що вам нічого не станеся, але як будете тихо. Двері я запру.

Налякана підійшла до стола і сіла. На столі світилися дві воскові свічки. Він взяв одну і пішов до спалні. Двери від спалні лишив відчинені. Вона могла бачити всьо, що він робить.

— Не довго буду вас тривожити — сказав, ідучи до фіґури Матери Божої. — Щезну. Ніхто не бачив, що я до вас вайшов. Окрім вас, ніхто не буде бачити і не буде знати, куди я вийшов з замку.

Вірменин відчинив затулу в стіні за фіґурою і встромив руку в комин. Фіґура відсунулася на бік. На місци, де раньше стояла, відчинився льох.

— Чоловіче, хто ти?! — скрикнула пані. — Про сей тайник знала тільки одна я. І мій муж не знає. Раньше знав ще мій перший муж і один слуга. Але вони оба вже небіжчики і взяли тайну з собою в могилу.

— І тепер сю тайну знаєте лиш ви і ваш... перший муж.

— Він небіжчик, кажу вам.

— Небіжчик? Твій перший муж небіжчик?... Марино!

— Йосиф!... Боже, за що мене так караєш?!

Стала навколішки перед фіґурою і обняла її обома руками.

— Встань, Марино! Бог дав нам розум на те, щоби вигадати вихід з тої скрути, в яку я попав; і з тої, в якій ти, з моеї вини знайшлася.

Двигнув її і посадив.

— Чому ти так довго не давав знаку життя? — спитала. — Що значить та твоя машкарада. Чи тоді, в сорок осьмім році ти справді був у спілці. Боже! Служба таке наплела мені... Але ні, се немислиме.

— Вислухай спокійно. Розкажу коротко, що найголовнійше. Ніхто сюди не прийде, бо двері засунені і ніхто не бачив, щоби я йшов сюди. Нехай розщибаються за мною по цілій замковій горі і в лісі... Отже слухай!

— Знаєш, що моє божевільне життє довело нас до руїни. Весь маєток мав перейти в чужі руки. Ми з нашими дітьми були би мусіли пійти на зелену пашу.

— Знаю, знаю, — сказала зітхаючи. — Неодну ніч я не спала, журилася будучністю дітий.

(Конець буде).